

FÁZSI LÁSZLÓ – STÁL JÓZSEF

Az energiahasználattal való visszaélések büntetőjogi megítélésének problémái

A rezsidíjak csökkentéséhez vezető kormányzati intézkedések ellenére a büntetőítélkezési gyakorlatban változatlanul tapasztalható az *energiahasználattal való visszaélések rendkívül gyakori előfordulása*. Elkövetői között a mélyszegénységben élők mellett átlagos egzisztenciájú és kifejezetten jómódú emberek egyaránt találhatók. Az is megállapítható, hogy ezeknek az ügyeknek az elintézése általában jóval tovább tart annál, mint amennyit az állami büntetőigény megalapozottságának elbírálása feltétlenül megkívánna. Ez azonban döntően arra vezethető vissza, hogy a hatályos büntetőjogi szabályozás alkalmatlan az energiahasználattal való visszaélések felderítése és elbírálása során felvetődő speciális nehézségek hatékony megoldására. Ezért a tanulmány egyrészt ezeket a problémákat, másrészt – néhány európai állam szabályozására is figyelemmel – a lehetséges megoldásukat igyekszik vázolni.¹

Az energiahasználattal való visszaélések hatályos szabályozása és ennek előzményei

A hatályos szabályozás

Ez a kérdéskör tulajdonképpen nagyon röviden elintézhető lenne azzal, hogy ilyen jellegű szabályozás – a továbbiakban ismertetendő külföldi megoldásokkal ellentétben – Magyarországon hagyományosan nem létezik. Ebben a 2012. évi C. törvénnyel elfogadott „új” büntető törvénykönyv sem tudott újdonsággal szolgálni, miután a jogalkotó megelégedett annak a tradicionális analógiának az életben tartásával, amely a testiség nélküli energia dologkénti értelmezésével megoldottnak tekinti az energiahasználattal való visszaélések elleni büntetőjogi fellépés kérdését. A 2012. évi Btk. 383. §-ának a) pontja szerint ugyanis „*dolgon a villamos- és a gazdaságilag hasznosítható más energiát*” is érteni kell. A továbbiakból azonban látni fogjuk, hogy ezzel a

---

¹ A dolgozatunk elkészítéséhez nyújtott segítségéért köszönettel tartozunk dr. Szabó Andrea nyíregyházi járásbírói bírónak.

megoldással az energiaszolgáltatóknak tetemes kárt okozó visszaélések ellen ma már egyáltalán nem lehet hatékonyan fellépni, mert sem a büntetőjogi felelősségre vonás visszatartó hatásának érvényesítését, sem az igazságszolgáltatás időszerű és költségghatékony működését nem teszi lehetővé. Ezért is érdemes némi figyelmet fordítani arra, hogy milyen jogtörténeti előzmények után rekedt meg a XXI. századi jogalkotásunk a XX. század elején bevezetett szabályozási szisztémánál, amely jelenleg a jogtalan energiavételezés elleni büntetőjogi fellépés lehetőségét nyújtja.

A hatályos szabályozás gyökerei

Angyal Pál javasolta 1903-ban először annak törvénybe iktatását, hogy „*dolognak tekintendő az előállított villamos áram és technikai célokra értékesíthető minden egyéb erő (energia)*”². Ez a javaslat a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907. évi III. törvénycikkben öltött testet, amely a 2. § 3. bekezdésében a következőképpen rendelkezett: „*Az előállított villamos áram és technikai célokra értékesíthető minden egyéb erő (energia) ugyanazon büntetőjogi védelem alá helyeztetik, mely az ingó dolgokra nézve fennáll. Ennek megfelelőleg az említett erők bármely módon való jogtalan eltulajdonítása ugyanzintén szándékos és jogtalan megrongálása, vagy megsemmisítése Magyarországon az 1878: V. törvénycikknek az idegen ingó vagyon megrongálására, illetőleg a lopásra vonatkozó rendelkezések, Horváth-Szlavonországokban pedig az ottani büntető törvények rendelkezései szerint büntetendő.*”³ Az 1907. évi III. törvénycikk I. fejezetének hatályát pedig az 1916. évi III. törvénycikk 1. §-a „*a törvényhozás további rendelkezéséig meghosszabbította*”⁴. Ez az elvi jelentőségű analógia a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről szóló 1961. évi V. törvény elfogadásával a büntető anyagi jog részévé vált azáltal, hogy a 311. § 3. pontjában megfogalmazott értelmező rendelkezése szerint „*dolgon a villamos- és gazdaságilag hasznosítható más energiát is érteni kell*”. Ez a jogalkotói értelmezés azóta is olyan következetesen érvényesült rendszerváltozástól és jogpolitikai változásoktól függetlenül, mintha kőbe vésték volna.⁵

² Angyal Pál: A lopás. Athenaeum, Budapest, 1932, 25. o.

³ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=6942>

⁴ <http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=7334>

⁵ Az 1978. évi IV. törvénnyel elfogadott büntető törvénykönyv 333. § 1. pontja szerint „*dolog: a villamos- és gazdaságilag hasznosítható más energia is...*”

Az energia mint dolog

A magyar polgári jogi szabályozás

Az energia dologkénti értelmezése azonban természetesen nem idegen a magyar jogi gondolkodástól, mivel lényegileg a *polgári jog szabályozásával* azonos töről fakad, hiszen a 2013. évi V. törvénnyel elfogadott polgári törvénykönyv (Ptk.) 5:14. §-ának (2) bekezdése szerint: „*A dologra vonatkozó szabályokat megfelelően alkalmazni kell a pénzre és az értékpapírokra, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőkre.*” Ebben az esetben tehát nincs jelentősége annak, hogy „*A dolog fogalmát minden jogterület, bővített vagy szűkített formában igyekszik meghatározni*”⁶. A két jogág fogalmi megközelítésében ugyanis láthatóan nincs lényegi különbség, amiből következően a 2012. évi Btk. szabályozása nyilván nem az analógia alkalmazása, hanem az elszaporodott energiahasználattal való visszaélések elleni egységes és hatékony fellépés lehetőségének hiánya miatt tekinthető problematikusnak.

Külföldi példák

Németország 1900. január 1-jétől hatályos polgári törvénykönyvének⁷ 90. §-a (A dolog fogalma) szerint „*A törvény értelmében vett dolgok kizárólag testi tárgyak*”, a fogalom meghatározás alól csupán az utólag bevezetett 90a. § (Állatok) jelent kivételt, amely szerint „*Az állatok nem dolgok [...]*”

A szabályozásból adódóan a jogtudomány és a joggyakorlat szerint „*a törvény értelmében vett dolgok kizárólag testi tárgyak lehetnek. Ezek személytelen, testi, az uralható természet önmagukban létező részei. Kizárólag személytelen részek jönnek számításba. Az élő ember teste nem ilyen. Csupán testi részek lehetnek dolgok. Ennek megítélésénél nincs annak jelentősége, hogy a test szilárd, folyékony vagy gáz formájú. Ugyanakkor a testiség nem a fizika tanai, hanem az érintkezési nézet szerint ítélendő meg. Testiségről csupán akkor lehet szó, ha lehetséges a dologi jogi alapelveknek megfelelő uralom gyakorlása. Ezért kiesnek a dolog- és jogösszességek. A természeti erők és az energia (például meleg, elektromosság, fény) sem dolgok, még abban az esetben sem, ha (mint például az elektromosság esetében) fizikai értelemben testiség tulajdonítható nekik. Ezeket ugyanis nem lehet birtokolni, átadni, tulajdon nem állhat fenn rajtuk.*”⁸

⁶ Cserey Emil: A vagyon elleni bűncselekményekről. Igazságügyi Minisztérium, Budapest, 1985, 8. o.

⁷ Bürgerliches Gesetzbuch (BGB). <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>

⁸ Hans Brox: Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 8. Auflage. Carl Heymanns Verlag KG, Köln–Berlin–Bonn–München, 1984, S. 314.; www.jura.uni-frankfurt.de/50358957/sachenrecht1.pdf

A német szabályozással szöges ellentétben, az 1812. január 1-jétől hatályos *osztrák általános polgári törvénykönyv*⁹ 285. §-a szerint „Minden, ami a személytől különbözik, és az emberek használatára szolgál, jogi értelemben dolognak számít”, egy későbbi módosítás szerint kizárólag az állatok nem dolgok. A törvény 292. §-a megkülönbözteti a testi és test nélküli dolgokat („*Testi dolgok azok, amelyek érzékelhetőek, egyébként test nélkülinek hívják őket ...*”). A jogelmélet a testi dolgokon érti például a gázt, a meleget, az elektromos áramot¹⁰, az utóbbi a bíróságok következetes jogalkalmazási gyakorlatában is dolognak számít.¹¹

Az 1912. január 1-jétől hatályos *svájci civil törvénykönyv*¹² nem adja meg a dolog fogalmát, annak meghatározását a törvényalkotó a jogtudományra és a jogalkalmazásra bízta. A törvény 713. cikkelye szerint „*Az ingótulajdon tárgyai a természetükénél fogva mozgatható testi tárgyak, valamint a természeti erők, amelyek jogi uralom alá vonhatók és nem ingatlanok*”. Az általánosan elfogadott tan szerint a dolgok „*személytelen, testi, független tárgyak, amelyek emberi uralom alá vonhatók*”. A definíció egyik eleme a „testiség”, amely háromdimenziós megragadhatóságot jelent, ezért nem dolog a távozó gáz, vagy az elektromos energia, amelyekre azonban a dologra vonatkozó szabályokat analógiával alkalmazzák.¹³

Az 1923. február 1. óta hatályos *liechtensteini dologi jogi törvény*¹⁴ szabályait a svájci civil törvénykönyvből vették át, alkalmazásuk során a Svájcban kialakult jogelveket követik, a törvény 171. cikkelye azonos szöveggel tartalmazza a svájci törvény 713. cikkelyének rendelkezését.

---

⁹ Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB). https://www.jusline.at/285_ABGB.html

¹⁰ Bővebben

[http://www.uibk.ac.at/zivilrecht/mitarbeiter/barta/powerpoint/vorlesung/7_\(sachr_allg_robjekt-sacheinteilungetv\).ppt](http://www.uibk.ac.at/zivilrecht/mitarbeiter/barta/powerpoint/vorlesung/7_(sachr_allg_robjekt-sacheinteilungetv).ppt)

¹¹ Például

https://www.ris.bka.gv.at/JustizEntscheidung.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20010823_OGH0002_0060OB00294_00D0000_000&IncludeSelf=False ;
https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_19900314_OGH0002_0020OB00600_8900000_000

¹² Schweizerisches Zivilgesetzbuch (ZGB). <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19070042/201407010000/210.pdf>

¹³ Részletesebben például http://studunilu.ch/wp-content/uploads/faju/zusammenfassungen/bachelor/2_jahr/zsf_sachenrecht.pdf

¹⁴ Sachenrecht (SR).

<https://www.gesetze.li/lifexprod/showpdf.jsp?media=pdf&lgblid=1923004000&gueltig-date=22022016>

Tipikus elkövetési magatartások

Az energiahasználattal való visszaéléseknek alapvetően *kétféle elkövetési magatartása* tipizálható: a) a méretlen vezeték „megcsapolása”¹⁵; b) a mérőberendezés befolyásolása. A méretlen vezeték megcsapolására a gyakorlatban kétféle módszer alakult ki: 1) a közszolgáltatási szerződéssel¹⁵ nem bíró, illetve az energiaszolgáltatásból kikapcsolt elkövető közvetlenül rácsatlakozik az energiaszolgáltató hálózatára/szállítóvezetékére¹⁶; 2) a közszolgáltatási szerződéssel bíró elkövető a saját ingatlanán a mérőberendezés előtti méretlen vezeték szakaszról a fogyasztásmérő berendezést elkerülő rendszert épít ki¹⁷. Ennek a különbségtételnek azonban elsősorban kriminalisztikai jelentősége van, miután a 2) pont szerinti elkövetési mód felderítése jóval nehezebb, ami azonban természetesen nem befolyásolja azt, hogy mindkét esetben egyaránt lopásként értékelendő jogtalan energiavételezésről van szó. A mérőkészülék befolyásolása körében szintén kétféle elkövetési mód különböztethető meg aszerint, hogy 1) folyamatosan vagy 2) utólag történik a befolyásolás, hiszen mindkét elkövetési magatartásnak kialakult módszerei vannak, különösen a villamos energia fogyasztását mérő berendezés esetében, aminek célja a mérőóra Ferraris-tárcsájának lassítása vagy megállítása, vagy a mérési eredmény befolyásolása.¹⁸ Ennek a büntetőjogi megítélése azonban már kevésbé tűnik egyértelműnek, hiszen a Ferraris-tárcsa megállítása esetén értelemszerűen méretlen energia vételezésére, vagyis jogtalan eltulajdonításra kerül sor, tehát az ilyen magatartást is lopásként kell értékelni. A tárcsa lassításához vezető beavatkozás esetén azonban már kérdéses lehet, hogy az ilyen

¹⁵ Lásd Ptk. 6:256. §.

¹⁶ A Nyíregyházi Városi Bíróság B.604/2006/28. számú ítéletében megállapított tényállás szerint például a terhelt az áramszolgáltatás megszüntetése után „*saját maga az utcai elektromos hálózatra visszacsatlakoztatta a lakását*”. 2. o. Ugyanilyen elkövetési magatartás megállapítására került sor továbbá például a Nyíregyházi Városi Bíróság/Járásbíróság B.357/2007.; B.509/2007.; B.491/2008.; B.2262/2010.; Bk.285/2012.; Bk.447/2012.; Bk.321/2012.; Bk.702/2012.; B.1853/2012.; Bk.816/2013.; B.853/2013.; B.854/2013.; Bpk.769/2014.; Bpk.1006/2014. számú ügyeiben hozott jogerős ügydöntő határozatokban megállapított tényállásokban is. Ennél azonban nagyságrendileg több ilyen módszerrel elkövetett bűncselekmény miatt került sor vádemelésre csak Nyíregyházán.

¹⁷ A Nyíregyházi Járásbíróság Bpk.1367/2014/2. számú végzésének indokolásában megállapított tényállás szerint például a vádlott „*az elektromos áramot oly módon vételezte, hogy a méretlen fővezeték védőcsövét a padláson kivágta, a fűzés és a 0 vezetők szigetelését megbontotta és azokra egy-egy 1,5 mm² keresztmetszetű rézvezetéköt kötött, s ily módon a villanyórát megkerülte*”. 2. o. Ez persze a primitívebb megoldás.

¹⁸ Például a mérőberendezés szalagozása, megfűrése, kismegszakítója névleges teljesítményének növelése, úgynevezett lopótközel való befolyásolása, mágnesezése. Kómvés István – Pósalaki László: Mérőhelyi munkák során felderítendő beavatkozási módok. E.ON, 2012.

cselekmény megtévesztéssel elkövetett lopásként vagy pedig csalásként értékelendő-e. Az viszont aligha lehet kétséges, hogy a mérési eredmény utólagos befolyásolása csak csalásnak minősülhet.

Az olyan esetek korrekt jogi minősítésére viszont jelenleg nincs lehetőség, amikor ugyanazon mérőberendezés *többféle befolyásolási módszerének* lehetősége is felvetődik a vádbeli időszakon belül, például a következők szerint: „2004. november 19. és 2011. december 5. napja közötti időben a vádlott lakásába felszerelt gázfogyasztás mérő órán lévő hitelesített OMH plombákat a vádlott vagy az ő tudtával és beleegyezésével más személy eltávolította, a számlálódobhoz hozzáférve több alkalommal a számlaművet befolyásolta, a számlálódobot visszaforgatta, illetve a számlálódob kiemelésével biztosította a méretlen gáz mérőórán való átáramlását. [...] A fentiekén túl a szabálytalan és méretlen vételezés biztosítása érdekében a mérőóra külső oldalára 10-nél kevesebb alkalommal, de hosszabb időn keresztül mágnest helyeztek el.”¹⁹ Az ilyen „tessék választani” típusú ténymegállapítások alapján ugyanis dogmatikailag eldönthetetlen kérdés, hogy a vádlott végül is lopta-e a földgázt, vagy „csupán” megtévesztette a szolgáltatót az általa fogyasztott energia mennyiségét illetően. Ez a kérdés vetődhet fel annak az ítéletnek a kapcsán is, amelynek tényállása szerint: „A vádlott mérőóráján a vádlott tudtával 2010. év elején az állami hitelesítő plomba eltávolításával beavatkozást végeztek, amelynek során a számlálómű jobb oldalán lévő fogaskerekeket kézzel visszaforgatták, illetve a számlálómű tengelyeken a tárcsák megmozdításával, a belső adatlap leszerelésével, majd a számtárcsák kívánt helyzetbe való akadálytalan átállításával illegális energiavételezést valósítottak meg.”²⁰ A tipikus elkövetési magatartások tehát a következők szerint foglalhatók össze (1. számú ábra).

A hatályos szabályozás problémái

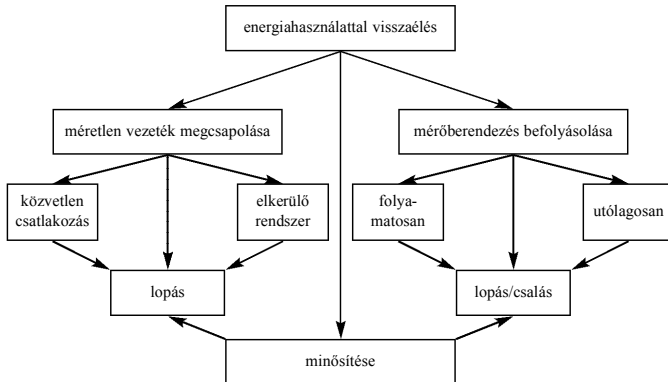
Jogbizonytalanság

Az előbbieken jelzett visszaélésekkel szembeni büntetőjogi fellépés körében a hatályos szabályozás több alapvető problémát is felvet. Ezek között a legjelentősebbnek az tekinthető, hogy a lopásként minősülő jogtalan energiavételezés esetén *az eltulajdonított energia értékének egzakt megállapítására*

¹⁹ A Nyíregyházi Járásbíróság B.1798/2012/55. számú ítélet, 3. o.

²⁰ A Nyíregyházi Járásbíróság B.1017/2012/50. számú ítélet, 3. o.

1. számú ábra
A visszaélések lehetséges esetei és jogi minősítésük lehetőségei

általában nincs lehetőség²¹, noha „az ellopott dolog értékének a lopás minősítése szempontjából meghatározó jelentősége van”²². Ehhez képest a nyomozási és a vádemelési, valamint az ítélkezési gyakorlat is változatlanul meglehetősen nagyvonalúan kezeli az ellopott energia értékének kérdését, hiszen ennek megállapításakor még a bíróság is jellemzően a szolgáltató által közölt olyan adatokra hagyatkozik, amelyek szükségképpen becslésen alapulnak. Az ilyen becslések eredményét pedig aligha lehet olyan kétséget kizáróan bizonyított ténynek tekinteni, amelyet a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be.) 4. §-ának (2) bekezdésében megfogalmazott alapvető rendelkezés következetes alkalmazása esetén a terhelt terhére lehetne értékelni, különösen a megbízhatóságával kapcsolatos kétely felvetődése esetén, amire számos gyakorlati példát lehet találni.

A városi bíróság például – a váddal egyezően – az 1978-as Btk. 316. §-ának (1) bekezdésében meghatározott, de a (4) bekezdésének a) pontja szerint minősülő („nagyobb értékre elkövetett”) lopás büntette miatt egyévi próbaidő-

²¹ Rendkívül ritkán előforduló kivételnek tekinthető például, amikor az egy telephelyen található több üzlet földgázzal való ellátásához felszerelt főmérő és a többi felhasználó szolgáltatásból való kizárása folytán már csupán egy fogyasztónál üzemelő almérő által mért fogyasztás különbözete alapján pontosan megállapítható volt a gázvezeték főmérő utáni szakaszának megfűrészával arra illegálisan csatlakozó üzlettulajdonos által eltulajdonított földgáz mennyisége. Nyíregyházi Járásbíróság B.2298/2012/31. számú ítélete.

²² Fonyó Antal (szerk.): Magyar büntetőjog különös rész. BM Könyvkiadó, Budapest, 1981, 506. o.

re felfüggesztett négy hónapi börtönbüntetésre ítélte a vádlottat, és 550 309 forintban meghatározott vagyonek Kobzást rendelt el vele szemben. Az ennek alapjául szolgáló ítéleti tényállás szerint a közszolgáltatási szerződéssel nem bíró vádlott 2011. március 10-én illegálisan rácsatlakoztatta háztartását az áramszolgáltató közcélú hálózatára, aminek nyomán 2012. július 10. napjáig 550 309 forint értékű villamos energiát tulajdonított el a szolgáltatótól. Ezt az elkövetési értéket a szolgáltató által az áramvételezésre használt vezeték keresztmetszetére figyelemmel végzett kárszámítás eredménye²³ alapján állapította meg a városi bíróság.²⁴ Ezt az értéket azonban a védelmi fellebbezés folytán eljáró másodfokú bíróság nem találta elfogadhatónak, miután a vádlott lakásában bizonyíthatóan egy televíziókészülék és három darab elektromos izzó üzemelt villamos energiával, ezért szakértőt rendelt ki, aki a vádbeli időszakra vonatkozóan 42 836 forint értékű energiafogyasztást állapított meg. Ebből következően a törvényszék a vádlottat felmentette, és tulajdon eleni szabálysértés miatt figyelmeztette, valamint mellőzte a vagyonek Kobzás elrendelését. A szakértő kirendelésével egyébként az államot terhelő 24 526 forint büntügyi költség merült fel.²⁵

Egy más – „földgázlopás” miatt induló – ügyben a bíróság szintén nem találta elfogadhatónak a sértett által megállapított 648 592 forintos elkövetési értéket a következő indokollással: „A sértetti képviselő által nem vitatottan ez egy becsült érték. A fenti összeg az átlagos fogyasztásból, ennek ismerete hiányában a beépített gázkészülék teljesítményéből, fűtött légköbméter figyelembevételével kerül kimunkálásra a gázóra leszerelésétől kezdődően a jogellenes vételezés megállapításáig.”²⁶ Erre tekintettel a járásbíróság pusztán azt látta megállapíthatónak, hogy a vádlott ötvenezer forintot meghaladó, de ötszázezer forintot el nem érő – pontosan meg nem határozható – lopási kárt okozott a sértettnek. Ezek az esetek is azt igazolják, hogy egy adott fogyasztási hely energiafelhasználásának legalább viszonylagos megbízhatósággal történő megállapítása olyan különleges szakértelmet igényel, amihez a Be. 99. § (1) bekezdésében foglaltakból következően szakértőt kellene kirendel-

23 A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény végrehajtásáról szóló 273/2007. (X. 19.) kormányrendelet (Vet. vhr.) 22. § (2) bekezdése szerint: „A felhasznált villamosenergia-mennyiséget a hálózati engedélyes hálózathoz való csatlakozását biztosító eszköz átvivőképessége (keresztmetszete) alapján becsléssel kell megállapítani akként, hogy a becsült villamosenergia-mennyiség legmagasabb értéke nem haladhatja meg az évi 1200 óra felhasználási időre vonatkozó értéket. A becsléssel szemben a jogosulatlan rendszerhasználó ellenbizonyítással élhet.”

24 A Nyíregyházi Városi Bíróság B.1842/2012/2. számú ítélete.

25 A Nyíregyházi Törvényszék Bf.799/2012/6. számú ítélete.

26 A Nyíregyházi Járásbíróság B.1798/2012/55. számú ítélete, 7. o.

ni, amire nem minden esetben kerül sor. Az elkövetési érték megállapítása azonban „fogyasztásmérő hiányában szükségszerűen fikció eredménye”²⁷ még szakértői vélemény alapján is. Elek Balázs szerint például a valós ténymegismerés buktatói közé tartoznak a „szakértői bizonyítás valószínűségelemei” is²⁸. Erre tekintettel utasította el a bíróság az előbbi gázlopási ügyben a védő energetikai szakértő kirendelésére irányuló indítványát: „A bíróság a bizonyítási indítványt elutasította, mivel a szakértői vizsgálat alapján, pontos adatok hiányában ugyanúgy egy becsült érték kerülne megállapításra, mint a sértetti elkövetési értékszámítás alapján.”²⁹

A bizonyítási nehézségeket azonban leginkább az az eset igazolja, amikor a terhelt házában a falba süllyesztett és fedőlappal álcázott üregekbe beépített, golyóscsapokkal működtethető gázórát elkerülő rendszer meglétének felderítése ellenére a mintegy hat évig tartó eljárás során sem sikerült bizonyítani a jogtalan vételezést. A földgázlopás ténye ugyanis a vegyes tüzeléssel üzemelő háztartás esetében energetikai szakértő kirendelése ellenére sem volt bizonyítható, noha a professzionális elkerülő rendszer kiépítésére nyilván a méretlen fogyasztás lehetővé tétele céljából került sor.³⁰ Az ügyet végül – a lopás büntette miatt induló eljárást elévülés miatt megszüntető elsőfokú végzés helybenhagyásával – jogerősen befejező másodfokú bíróság végzésének indokolása szerint ugyanis a járásbíróság a „cselekményt helyesen minősítette kísérletnek, mert ugyan az egyik golyóscsap nyitott helyzete nagymértékben valószínűsíti az elkerülő rendszer használatát, de ennek ténye önmagában nem elegendő a bűncselekmény befejezett stádiumának megállapításához, figyelemmel az igazságügyi szakértői véleményben foglaltakra, mely szakértői számítások szerint a jogtalan gázvételezés nem volt igazolható”³¹. Az eljárás során egyébként 162 379 forint büntügyi költség keletkezett, amelyet természetesen az államnak kell viselnie.³²

27 Nyíregyházi Törvényszék Bf.663/2006/11. számú végzés, 2. o.

28 Elek Balázs: Bizonyítási teher az eljárási funkciók megosztásának tükrében. Jogtudományi Közlöny, 2016/1., 31. o.

29 Nyíregyházi Járásbíróság B.1798/2015/55. számú ítélet, 7. o.

30 A Mátészalkai Városi Bíróság B.147/2010/12.; a Nyíregyházi Törvényszék Bf.234/2011/14.; a Debreceni Ítéltábla Bhar.531/2012/4.; a Nyíregyházi Járásbíróság B.187/2013/63.; a Nyíregyházi Törvényszék Bf.792/2015/4. számú (ugyanazon ügyben hozott) határozatai.

31 Nyíregyházi Törvényszék Bf.792/2015/4. számú végzés, 3. o.

32 Nyíregyházi Járásbíróság B.187/2013/63. számú végzés.

Bizonytalan vagyonekobzások

Az előbbiekben jelzett jogbizonytalanságot pregnánsan igazolja a vagyonekobzás elrendelésének – legalábbis Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében folytatott – gyakorlata, ami meglehetősen kiegyensúlyozatlannak tűnik. A szóban forgó intézkedés³³ alkalmazása terén tapasztalható jogbizonytalanság mértékét leginkább az a jogeset tükrözi, amikor az áramlopás miatt elítélttel szembeni utólagos vagyonekobzás elrendelésére irányuló ügyési indítványt a járásbíróóság – lényegében a bűncselekmény elkövetéséből származó *vagyongyarapodás mértékének bizonytalanságára tekintettel* – elutasította, s az emiatt bejelentett ügyési fellebbezést a főügyészség azzal tartotta fenn, hogy a nagyobb értékre elkövetett lopás büntette miatt elítélt terhelt legalább 200 001 forinttal gazdagodott, ezért az ennek megfelelő összegű vagyonekobzás elrendelését indítványozta. Ezzel szemben a másodfokú bíróóság 550 309 forint erejéig rendelte el a vagyonekobzást, mivel ilyen értékű villamos energia jogtalan eltulajdonítása miatt került sor az elítélt bűnösségének megállapítására.³⁴ Más esetben az elkövetési érték bizonytalanságára tekintettel a járásbíróóság ötvezer-egy forint erejéig rendelte el a vagyonekobzást³⁵, amelynek összege a szolgáltató által becsült 648 592 forint értékű illegális fogyasztásra tekintettel vélhetően legfeljebb közönséges viszonyban állhat a ténylegesen fogyasztott energiamentiség értékével.

Az e téren uralkodó kaotikus gyakorlatnak pedig nem pusztán a törvényesség, hanem a büntetőeljárás céljának elérése szempontjából is jelentősége van. A vagyonekobzás következetes alkalmazásának hiányában ugyanis a szigorúbb büntetőjogi fellépés filozófiáját érvényesíteni kívánó büntetőpolitikát követő büntetéskiszabási gyakorlat sem feltétlenül érheti el a célját, ha nem kerül sor a bűnös úton szerzett vagyon maradéktalan elvonására, amit a Btk. 76. §-ában foglaltakból³⁶ következően az energiahasználatból való visszaélések esetében a bíróóságoknak is következetesen alkalmazniuk kellene, aminek azonban a szükségképpeni gátja a Be. 4. § (2) bekezdésében megfogalmazott alapvető rendelkezés.

A jogpolitikai megfontolások gyakorlati érvényesülésének vizsgálatakor azonban nem árt, ha az egyfajta jogfilozófiát megjelenítő szabályozás gyakorlati érvényesülésének konkrét problematikáját tágabb összefüggéseit te-

³³ 2012. évi Btk. 74–76. §.

³⁴ Nyíregyházi Törvényszék Bpkf.402/2014/2. számú végzés.

³⁵ Nyíregyházi Járásbíróóság B.1798/2012/55. számú ítélet.

³⁶ „Ezen alcím vonatkozásában vagyonon annak hasznát, a vagyoni értékű jogot, követelést, továbbá bármely pénzben kifejezhető értékkel bíró előnyt is érteni kell.”

kintve is vizsgálat tárgyává tesszük. Az ítélkezési tapasztalatok³⁷ szerint ugyanis a szolgáltatók ritkán érvényesítenek polgári jogi igényt³⁸, aminek hiányában az energiahasználattal való visszaéléssel okozott kár megtérítésére kötelezésre sem kerülhet sor. Ennek hiányában pedig a bíróság köteles (lenne) a jogtalan vagyoni előny mértékének megfelelő összegű vagyonek Kobzás elrendelésére. A vagyonek Kobzás elrendelésének kérdésében hozott bírói döntésnek pedig nem csupán az intézkedéssel elérni kívánt jogalkotói cél, hanem lehetséges következményei szempontjából is lényeges jelentősége lehet. A bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény 165. § (1) bekezdésében meghatározott kielégítési sorrend szerint ugyanis a vagyonek Kobzásból eredő követelés megelőzi az energiahasználattal való visszaélés következtében károsult szolgáltató követelését. Ennek megfelelően – következetes jogalkalmazás esetén – az energiaszolgáltató követelésének kielégítése szükségszerűen hátrább kerül, miközben a működőképességük fenntartására irányuló társadalmi igény ennek előtérbe helyezését kívánna meg, ha az energiaszolgáltatásból való kikapcsolás sem vezetett a tartozás kiegyenlítéséhez.

Téves minősítések

A méretlen vezeték megcsapolásával a lopás elkövetési magatartását maradéktalanul megvalósító esetekkel ellentétben a mérőberendezés befolyásolásának büntetőjogi minősítése – elkövetésének korábban részletezett módszereire tekintettel – már nem ennyire egyértelmű. A konvencionális megoldásokra hajlamos természete folytán néha *saját csapdájába eső jogalkalmazás* azonban ezeket az eseteket is lopásnak minősíti. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében például több mint ötven ember ellen került sor vádemelésre³⁹ lopás elkövetése miatt azért, mert az áramszolgáltató tulajdonában lévő fogyasztásmérő berendezés számlálóművének „*visszatekerésével*”⁴⁰ befolyásolták a fogyasztott energia mért mennyiségét. Ilyen elkövetési magatartás mellett nem egyszer a vádlottak lopás miatti jogerős elítélése is megtörtént⁴⁰. Könnyen belátható azonban, hogy az ef-

³⁷ Értsd Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

³⁸ Ez természetesen érthető hozzáállás a szolgáltatók részéről, hiszen egyrészt például a Vet. vhr. 23. § (1) bekezdése szerinti kötbérgény polgári jogi igénykénti érvényesítésére nincs törvényes lehetőség; másrészt az energiaszolgáltatásból való kikapcsolás jóval hatékonyabb ösztönzést jelenthet az önkéntes teljesítésre, mint a valamikori kártérítésre kötelezés.

³⁹ A Nyíregyházi Járási Ügyészség B.3203/2011/34-XXXVII. számú vádiratával például harminchárom személlyel szemben, további nyolcvanöt ember bélyeghamisítás vétségével való megvádolása mellett.

⁴⁰ Például a Nyíregyházi Járásbíróság B.1363/2012/40.; a Nyíregyházi Törvényszék Bf.475/2014/5. számú ítéletei; a Nyíregyházi Járásbíróság B.1017/2012/50. számú ítélete.

féle elkövetési magatartás legfeljebb annyiban mutat rokon vonást a lopás törvényi tényállásával, amennyiben kétségtől ebben az esetben is vagyoni elleni bűncselekmény megvalósulásáról van szó, amely azonban még csak a francia *Code pénal* szóhasználatára szerinti csalárd energjavételezésként sem lenne minősíthető⁴¹. A vádlottak terhére rótt vagyoni elleni bűncselekményeket a váddal egyezően lopásként minősítő bíróságok figyelmét ugyanis elkerülte az a körülmény, hogy a terheltek e bűncselekmény egyetlen törvényi tényállási elemét sem valósíthatták meg a történeti tényállás szerinti cselekményükkel, miután a lopást az követi el, aki idegen dolgot másától azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa⁴².

A bíróság által megállapított tényállások szerint azonban a terheltek mint lakossági fogyasztók a *villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény* (Vet.) 50. § (3) bekezdésében foglaltaknak megfelelően a sértettel kötött közszolgáltatási szerződés alapján jogszerűen vették igénybe azt a villamosenergia-mennyiséget, amennyivel a fogyasztásmérő készülék által rögzített adatok utólagos befolyásolásával csökkentették a mért fogyasztásukat. Ebből következően a terheltek által felhasznált villamos energia annak vételezések számkra nem volt „idegen dolog”⁴³, mivel a közszolgáltatási szerződés alapján azt utólagos elszámolás mellett megvásárolták⁴⁴, ennél fogva ennek „elvétele” és jogtalan eltulajdonítási célzat megállapítása fogalmilag egyaránt kizárt. Az első büntető törvénykönyvünk⁴⁵ elfogadása óta ugyanis a büntető anyagi jogunk szabályozása semmit nem változott abban, hogy: „*A lopás elkövetési tevékenysége az elvétel, melynek a törvény megkövetelte ismérvei, hogy a dolog a) másnak birtokából [...], b) annak beleegyezése nélkül, c) jogtalan eltulajdonítás céljából vétessék el.*”⁴⁶ Az pedig különösebb jogi műveltség nélkül is belátható, hogy a szóban lévő ügyekben a szerződött fogyasztók nem elvették, hanem megvásárolták az energiát a szolgáltatótól a mérőberendezés által mért mennyiségben, az általuk választott fizetési módtól függetlenül, annál is inkább, mert a Ptk. 6:256. § (3) bekezdése szerint a felhasználó a díjat havonta,

41 Lásd <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20160222311-2> cikkely

42 Lásd az 1978. évi Btk. 316. § (1) bekezdés; 2012. évi Btk. 370. § (1) bekezdés.

43 Véleményünk szerint ugyanis változatlanul mértékadónak tekinthető Angyal Pál álláspontja abban, hogy „*Annak a kérdésnek eldöntésekor vajjon az elvétel időpontjában tulajdonban s kinek a tulajdonában volt a dolog, a magánjog szabályai az irányadók.*” Angyal Pál: i. m. 27. o.

44 Lásd Vet. 3. § 42. pontja, amely szerint: „*Lakossági fogyasztó: az a felhasználó, aki saját háztartására [...] fogyasztása céljára vásárol villamos energiát a villamos energia vételezésére megkötött szerződés alapján...*”

45 1878. évi V. törvénycikk.

46 Angyal Pál: i. m. 38. o.

utólag köteles megfizetni. Ebből következően ezekben az esetekben jogtalan eltulajdonítási célzatról sem beszélhetünk, ugyanis „*az eltulajdonítás akkor jogtalan, ha az elvételt sem a jogosult, sem valamely jogszabályi rendelkezés nem engedte meg*”⁴⁷. Ennek a megállapítását nem érinti az a körülmény, hogy a zárópecsét eltávolítása, illetve a megbontott vagy befolyásolt fogyasztásmérő berendezésen keresztül történő vételezés a fogyasztó részéről szerződésszegésnek minősül, aminek jogkövetkezménye az energiaszolgáltatás szüneteltetése, illetve az energiaellátásból való kikapcsolás, végső esetben pedig akár a közszolgáltatási szerződés azonnali hatályú felmondása is lehet, de még az utóbbi esetben is csak ennek időpontjától kezdődően szűnik meg a szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződéses jogviszony.⁴⁸

Ezzel szemben a jogerős ítéletekkel megállapított tényállások alapján kétségtelenül megállapítható, hogy a terheltek szándéka nyilvánvalóan az általuk felhasznált villamos energiáért fizetendő összeg csökkentésére, vagyis jogtalan vagyoni haszonszerzésre irányult. Ezt a célt a terheltek a sértett leolvasást végző alkalmazottjának vagy alvállalkozójának *megtévesztésével*: a mérőberendezés hitelességének látszatát keltve a ténylegesen fogyasztott villamos energiánál kevesebb mennyiség leolvasásának lehetővé tételével kívánták elérni. A leolvasott fogyasztási adaton alapuló elszámolás következtében pedig a terheltek a tényleges és a leolvasott fogyasztás különbözetét jelentő mennyiség értékének megfelelő összegű kárt okoztak a sértettnek. Ezért az ilyen elkövetési magatartások jelenleg csalásként minősíthetők⁴⁹, hiszen a villamos energiára elkövetett bűncselekmény „*A gyakorlatban csaknem mindig a lopással függ össze, de nem zárhatók ki más vagyon elleni bűncselekmények sem*”⁵⁰. Ez a jogi minősítés értelemszerűen a földgáz felhasználását mérő berendezés befolyásolására is vonatkozik, hiszen a földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény 3. § 47. pontjában meghatározott értelmező rendelkezés szerint: „*Lakossági fogyasztó az a felhasználó, aki saját háztartása [...] fogyasztása céljából vásárol földgázt földgáz vételezésre megkötött szerződés alapján...*”

---

47 Belovics Ervin – Molnár Gábor – Sinku Pál: Büntetőjog Különös Rész. HVG-ORAC, Budapest, 2003, 603. o.

48 Lásd Ptk. 6:212. § és 6:213. § (1) bekezdés.

49 Például a Nyíregyházi Törvényszék Bf.831/2015/3. számú ítélete.

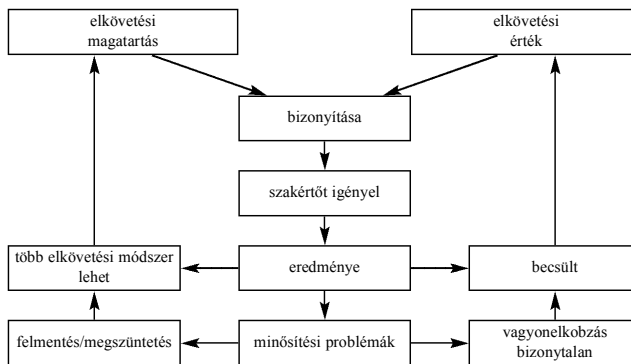
50 A Legfelsőbb Bíróság már nem hatályos BK 127. számú állásfoglalása.

Kockázati tényezők

Mindebből következően talán túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az energiahasználatból való visszaéléseknek a tradicionális megoldás szerinti kezelése semmi esetre sem tekinthető korszerű megoldásnak. Ennek következtében ugyanis a jogalkalmazás olyan gyakorlat folytatására kényszerül, amely meggyőződésünk szerint a büntetőigényét érvényesíteni kívánó állam és a büntetőeljárások résztvevői, valamint a szolgáltatók számára egyaránt több hátránnyal, mint előnnyel jár a következők szerint összegezhető kockázati tényezők miatt (2. számú ábra).

2. számú ábra

A hatályos szabályozás és joggyakorlat kockázati tényezői

Európai példák a jogtalan energiavételezés önálló szabályozására

Németország

Az 1872. január 1. óta hatályos német büntető törvénykönyv⁵¹ szerint
242. § *Lopás*

(1) Aki idegen ingó dolgot elvesz másától a szándékkal, hogy a dolgot magának vagy egy harmadik személynek jogellenesen elsajátítsa, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

⁵¹ Strafgesetzbuch (StGB). <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stgb/gesamt.pdf>

(2) A kísérlet büntetendő.

248c. § *Elektromos energia elvonása*

(1) Aki elektromos felszerelésből vagy berendezésből idegen elektromos energiát elvon olyan vezetéken keresztül, amely az energiának nem a felszerelésből vagy berendezésből történő szabályszerű vételezésére szolgál, ha a cselekményét azzal a szándékkal követi el, hogy az elektromos energiát magának vagy egy harmadik személynek jogellenesen elcsajátítsa, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) A kísérlet büntetendő.

(4) Ha az (1) bekezdésben írt cselekményt azzal a szándékkal követik el, hogy másnak jogellenesen kárt okozzanak, akkor a büntetés két évig terjedő szabadságvesztés vagy pénzbüntetés. A cselekmény csak indítványra büntetendő.

A szabályozás előzménye

A 248c. §-t a btk.-ba 1900. április 9-én vezette be egy törvény⁵², amely a törvényhozói reakció volt a *birodalmi bíróság* áramlopással kapcsolatos két döntésére⁵³. A birodalmi bíróság döntéseinek alapját az a két eset adta, amikor az 1800-as évek végén a vádlottak szemére vetették, hogy lopást követtek el elektromos áram eltulajdonításával. A vádlottakat ez elsőfokú bíróság felmentette azzal az indokkal, hogy az áram nem „dolog”, majd az ügyel a birodalmi bíróság foglalkozott, amelynek álláspontja szerint: A „dolog” fogalma testiséget előfeltételez, a btk. 242. §-a szerinti „dolog” kizárólag teret megtöltő anyag lehet, ezért a tárgy testisége jelentős fogalmi ismérv, mindamelllett nincs jelentősége annak, hogy a dolog szilárd, folyós, vagy gáz állapotú. Megállapítása szerint *az elektromosság nem dolog*, hanem állapot, amelybe a dolgok technikai manipulációval helyezhetők, és amely kizárólag a hatásában érzékelhető. Egy elektromos vezetékben továbbá nem testiséget továbbítanak, hanem különböző, térben elkülönített, de vezetékkel összekötött helyeken jelentkező erő nyilvánul meg. Igaz, eltulajdonítható egy árammal telített akkumulátor is, azonban ebben az esetben csupán a tartályt tulajdonítják el, amely telített ólomdarabokkal, kemikáliákkal, amelyben erőt

⁵² Törvény az elektromos munka elvonásának megbüntetéséről. Reichsgesetzblatt, S. 228.

⁵³ A birodalmi bíróság büntetészenátusának Az. Rep. 2609/96 (1896. október 20.) és Az. Rep. 739/99 (1899. május 1.) számú döntései. Utóbbi elérhető:

<http://opiniojuris.de/sites/default/files/RG,%2001.05.1899%20-%20Rep.%2073999%20-%20RGS%2032,%20165.pdf>

„tárolnak”. Ezen túlmenően nincs összehasonlításra alap gázzal, vagy meleg, illetve préselt levegővel, mert ezek esetében érzékelhető anyagokról van szó. A btk. 242. §-a analógiával nem alkalmazható. Ha igény van az elektromos áram jogellenes eltulajdonításának megbüntetésére, akkor ez a törvényhozó feladata megfelelő előírás létrehozásával, a bíróságok mindenestre *nem tölthetnek ki normák* megfelelő, tehát *analóg alkalmazásával hiányzó törvényi rendelkezést*. Ez ellentmond a „nincs büntetés törvény nélkül” alapelvnek, amelyet tartalmaz a birodalmi büntető törvénykönyv 2. § (1) bekezdése.

Ausztria

Ausztria büntető törvénykönyvének⁵⁴ rendelkezései szerint:

127. § *Lopás*

Aki idegen ingó dolgot azzal a szándékkal vesz el másától, hogy annak elcsajátításával magát vagy egy harmadik személyt jogellenesen gazdagítson, hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy 360 napig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

132. § *Energia elvonása*

(1) Aki azzal a szándékkal, hogy magát vagy egy harmadik személyt jogellenesen gazdagítson, energiát von el egy olyan berendezésből, amely energia nyerését, átalakítását, szállítását vagy tárolását szolgálja, hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy 360 napi tétel pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Aki ötezer eurónál nagyobb értékű energiát von el, három évig terjedő szabadságvesztéssel, aki háromezer eurónál nagyobb értékű energiát von el, egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Az értékhatárok változásai

Az értékviszonyok alakulása miatt az elmúlt tizenöt évben az energia elvonása bűncselekményhez kapcsolódó értékhatárokat a következők szerint módosították (a büntetési tételek változatlanul hagyása mellett)⁵⁵:

- 2001. december 21-ig: huszonötezer/félmillió schilling;
- 2004. december 31-ig: kétezer/negyvenezer euró;
- 2015. december 31-ig: háromezer/ötvenezer euró;
- 2016. január 1-jétől: ötezer/háromezezer euró.

⁵⁴ Strafgesetzbuch (StGB), <http://www.jusline.at/StGB.html>

⁵⁵ Lásd <http://www.ratg.at/gesetz/gesetz/StGB/132/10002296/NOR40059221/>

Svájc

A svájci büntető törvénykönyv⁵⁶ szerint:

139. cikkely *Lopás*

1. Aki mástól idegen ingó dolgot elsajátítás céljából elvesz, azért, hogy magát vagy mást jogellenesen gazdagítsa, öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

142. cikkely *Energia jogtalan elvonása*

1. Aki egy berendezésből, amely természeti erők felhasználására szolgál, különösen elektromos berendezésből, energiát jogtalanul elvon – indítványra –, három évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

2. Ha az elkövető azzal a szándékkal cselekszik, hogy magát vagy mást jogtalanul gazdagítson, akkor öt évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő.

Az ítélkezési gyakorlat jellemzői⁵⁷

A természeti erők felhasználására szolgáló berendezések elsősorban elektromos berendezések, azonban alapvetően szóba jön valamennyi berendezés, amelyből energia vételezhető. Szóba jöhetnek az erőművek, gépek, sugárzó berendezések, s magától értődően ezekhez tartoznak az áram továbbítására szolgáló berendezések, valamint az előállítás berendezései (napenergia-berendezések, szélberendezések, biogáz-berendezések stb.) is, attól függetlenül, hogy a közösséget szolgálják, vagy csupán a saját háztartáshoz tartoznak. Nincs jelentősége annak, hogy a berendezés melyik természeti erőt szolgálja. Az energia lehet vezetett elektromos energia, mechanikus energia (például a vízi erőmű általi koncesszióellenes visszatartása egy másik, a folyónál lefelé lévő erőművel szemben), meleg energia vagy sugárzott energia. Valamennyi energiaelvonásnak két fajtája van: a mennyiségi elvonás (amper elvonása párhuzamos vezetékek esetén) és a potenciaelvonás (volt elvonása sorozatberendezésben egy felhasználói hely beiktatásával egyetlen vezető vonalába). A meleg energia elvonása megvalósulhat rádió, televízió vagy telekommunikációs berendezésekből. Büntetőjogi értelemben gáz és gőz elvonásáról akkor van szó, ha csak az energiát vonják el, az energiahordozót

⁵⁶ Strafgesetzbuch (StGB). <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19370083/index.html>

⁵⁷ Bővebben http://www.bulletin-online.ch/uploads/media/55-56_1404_recht.pdf; http://www.bulletin-online.ch/uploads/media/41-43_1405_recht.pdf

azonban – leginkább testi megjelenésben és legtöbbször változatlan állapotban – visszahagyják, így: gőz esetében folyó víz formájában vagy folyékony gáz formájában. Az elkövetési magatartás a jogtalan elvonás, amikor az elkövető az energiát jogosultság nélkül vezeti el vagy használja fel. Ehhez kapcsolódóan két esetet kell megkülönböztetni: az első, amikor az energia szolgáltatója és vételezője között nincs szerződéses viszony, ekkor a vételező megcsapolja a vezetékét, a második esetben létezik fogyasztói szerződés, de a vételező megszegi a vételezési feltételeket oly módon, hogy áthidalja a számlálót, vagy a működését egyéb módon befolyásolja. A cselekmény csak szándékos elkövetés esetén bűncselekmény, és kizárólag indítványra büntethető, azt bármely, a cselekménnyel károsult személy állíthatja, ez lehet az energia előállítója, vagy akár a hálózat működtetője. A büntügyi statisztika szerint 1984-től 2012-ig 681 büntetőítélet született energia jogtalan elvonásával kapcsolatban, vagyis évente átlag huszonhárom eset.

Liechtenstein

A liechtensteini büntető törvénykönyv⁵⁸ szerint:

A *lopás* törvényi tényállását a 127. § tartalmazza az osztrák btk. 127. §-ának rendelkezésével megegyezően.

132. § *Energia elvonása*

(1) Aki azzal a szándékkal, hogy magát vagy egy harmadik személyt jogellenesen gazdagítson, energiát von el egy olyan berendezésből, amely energia nyeresét, átalakítását, szállítását vagy tárolását szolgálja, hat hónapig terjedő szabadságvesztéssel vagy 360 napig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Aki különösen nagy értékű energiát von el, öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Közös vonások

Az említett országok jogában megfigyelhető a „lopás” és a „[villamos] energia [jogtalan] elvonása” bűncselekmények külön-külön törvényi tényállásban történő szabályozása, abból a felismerésből fakadóan, hogy az *energia büntetőjogi értelemben nem dolog* vagy speciális jelleggel bíró dolog. Szembetűnő a két bűncselekmény szabályozásának hasonlósága, amely megfigyelhe-

⁵⁸ Strafgesetzbuch (StGB). http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=234958

tó a törvényi tényállások felépítésében és a büntetési tételek azonosságában, Svájc esetében a büntetési tételek hasonlóságában. A német szabályozás az elektromos energia elvonását a lopás speciális esetének tekinti, mindkét bűncselekményt Németország büntető törvénykönyve a *Lopás és sikkasztás* fejezetben, a másik három ország anyagi joga a *Büntetendő cselekmények (idegen) vagyon ellen* részben helyezi el, ezzel kifejezésre juttatva a védett jogi tárgyak hasonlóságát. Az *energia elvonása Németországban az elektromos energiára, a másik három országban valamennyi energiára vonatkozik*, Svájc esetében megfigyelhető az elkövetési magatartás jogalkalmazási gyakorlat általi valamennyi energiára történő széles körű kiterjesztése.

Tetten érhető az érintett ország szabályozásában a polgári és büntető jogágak rendelkezéseinek összhangja. A német dologi jogi szabályozás szerint az elektromos energia nem dolog, és a német büntető anyagi jogban az elektromos energia elvonása bűncselekmény megállapításakor nincs is jelentősége az elkövetési értéknek, ezzel szemben Ausztria dologi joga dolognak tekintti az elektromos áramot, amely értékének meghatározó jelentősége van az energia elvonása bűncselekmény megállapítása, illetve a minősített esetek fennállásának vizsgálata során. E két ország rendelkezései közötti átmenet a svájci szabályozás, amelyben a civiljog szerint az elektromos áram nem dolog, de analógiával annak szabályait alkalmazzák rá.

A problémák megoldásának lehetősége

A Btk. módosításának indokoltága

*Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében*⁵⁹ már jogerősen befejezett és még folyamatban levő ügyek tömege jelzi, hogy az energiahasználattal való visszaélések már jó ideje olyan kriminális jelenségnek tekinthetők, amellyel szemben időszerű és kellő visszatartó hatású büntetőjogi fellépésre nincs lehetőség a 2012. évi Btk. hatályos rendelkezéseinek alkalmazásával. Ennek alapvető oka a jogtalanul vételezett vagy a mérőberendezés befolyásolásával mérhetlenné tett energia mennyiségének tisztázáshoz szükséges bizonyítás problematikája. Ez viszont arra vezethető vissza, hogy az ilyen cselekmények büntetőjogi értékelésénél szóba jöhető lopás és csalás minősítésének rendszere az eltulajdonított dolog értékén, illetve az okozott kár nagyságán nyugszik. Ennek megállapítása tehát a „*vagyon elleni bűncselekmény helyes minősíté-*

⁵⁹ Vélhetően nem csupán helyi problémáról van szó, azonban csak a megyei gyakorlat tanulmányozására volt lehetőségünk.

*sének egyik kulcskérdése*⁶⁰. A valóságos mennyiség megállapítására azonban az ilyen visszaélések természetéből következően nincs lehetőség. Ennek ellenére a Be. bizonyításra vonatkozó rendelkezéseinek következetes alkalmazása szakértő kirendelését kívánja meg. Ez pedig az eljárás elhúzódsát és szükségtelen bűnügyi költségek felmerülését vonja maga után anélkül, hogy ennek nyomán a szolgáltatótól jogtalanul eltulajdonított vagy számára mérhetlenné tett energia mennyisége a valóságnak megfelelően megállapítható lenne. Ezért indokoltnak tartjuk az energiahasználatból való visszaélések önálló bűncselekménykénti szabályozását a felhozott külföldi példákhoz⁶¹ hasonlóan⁶², aminek törvényi tényállása minden számításba vehető elkövetési magatartásra kiterjedne a lopás és a csalás egybefoglalt speciális eseteként, ezek egzakt bizonyíthatóságára alkalmas módon, az értékalapú minősítési rendszer mellőzésével.

Az önálló szabályozás egyik lehetséges módja

Energiahasználatból való visszaélés⁶³

370/A § (1) Aki

- a) mérőberendezés megkerülésével,
  - b) közcélú hálózatra vagy szállítóvezetékre történő közvetlen csatlakozással jogtalanul vételez energiát,
  - c) mérőberendezés működését a jogszerűen vételezett energia mennyiségének megváltoztatására alkalmas módon befolyásolja,
- energiahasználatból való visszaélést követ el.

(2) A büntetés

- a) vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, ha egy évet meg nem haladó,
  - b) büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha egy évet meghaladó
- ideig követik el a bűncselekményt.

60 Fázsi László: A kárpótlási jegyek felvásárlásával megvalósított csalással okozott kár megállapításáról. *Bírák Lapja*, 1996/3–4., 216. o.

61 Megjegyezzük, hogy az előzőekben említett államokon kívül például a spanyol büntető törvénykönyv is önálló tényállásként szabályozza az elektromos energia csalárd megszerzését. Spanyolország büntető törvénykönyve: http://noticias.juridicas.com/base_datos/Penal/1o10-1995.12t13.html#a255. Ugyanez a helyzet Anglia és Wales esetében is. Lásd Theft Act 1968. <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1968/60/contents> 13. szakasz

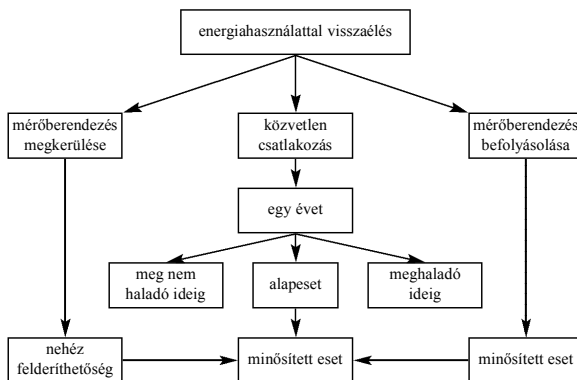
62 Hazai példaként pedig utalunk a Btk. 348. §-ában meghatározott gépjárműkilométer-számláló műszer által jelzett érték meghamisításának vétségére.

63 A javasolt szabályozás sémáját a 3. számú ábra szemlélteti.

- (3) A büntetés büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztés, ha
- az (1) bekezdés a) pontjában meghatározott bűncselekményt nehezen felderíthető elkerülő rendszer kiépítésével,
  - az (1) bekezdés c) pontjában meghatározott bűncselekményt a mérőberendezést hitelesítő zárópecsét utánzásával vagy meghamisításával együtt követik el.
- (4) A (2) bekezdés alkalmazása szempontjából irányadó időtartamokat
- az (1) bekezdés a) és c) pontjában meghatározott elkövetési mód esetében a mérőberendezés szolgáltató általi utolsó leolvasásának,
  - az (1) bekezdés b) pontjában meghatározott elkövetési mód esetében az elkövető energiaszolgáltatásból való kikapcsolásnak időpontjától kezdődően kell számítani.
- (5) Bizonyítani lehet, hogy a jogtalan energiavételezés, illetőleg a mérőberendezés befolyásolása a (4) bekezdésben vélelmezett időpont után kezdődött.⁶⁴

3. számú ábra

A javasolt elkövetési magatartásokból kiinduló minősítés rendszere

A javasolt szabályozás előnyei

A javasolt szabályozás bevezetése esetén

- statistikailag mérhetővé válna az energiahasználattal való visszaélések számának alakulása;

⁶⁴ A javasolt szabályozás mellett a büntető anyagi jog számára természetesen szükségtelemmé válna az energia dologkénti értelmezése.

- b) az (1) bekezdés a)–b) pontjaiban meghatározott elkövetési magatartás esetében az ilyen ügyek a bíróság elé állítás szabályai szerint elintézhettek lennének;
- c) nyilvánvalóan és egyértelműen meghatározhatók, valamint könnyen elhatárolhatók lennének az energiahasználat visszaélés lehetséges elkövetési magatartásai;
- d) megszűnne a jelenlegi szabályozásból szükségképpen következő törvénysértő gyakorlat, amely kétséget kizáróan nem bizonyított energiamennyiség alapulvételével minősíti az energia jogtalan vételezésével vagy a szolgáltató megtévesztésével megvalósított bűncselekményeket (energialapás, energiaelszámolási csalás);
- e) költségvetési megtakarítást eredményezne a pusztán a szolgáltató által közölt fogyasztási adatok ellenőrzése céljából történő szakértő-kirendelések mellőzhetővé válásával;
- f) az energiaelszámolási csalások esetében befejezett bűncselekményért lenne felelősségre vonható az is, akinek a csalás törvényi tényállását megvalósító magatartása jelenleg kísérletként értékelhető akkor, ha nem a mérőberendezés befolyásolása után leolvasott energiamennyiség alapján történik meg a fogyasztás elszámolása az időközbeni ellenőrzés következtében;
- g) nem fordulhatna elő az, hogy a mérőberendezést elkerülő rendszer kiépítésének bizonyítottsága ellenére ennek elkövetője ne lenne felelősségre vonható a jogtalan energiavételezés bizonyíthatatlansága miatt;
- h) a bélyeghamisítás speciális esetének beolvadása folytán a zárópecsét utánzásával vagy meghamisításával együtt történő elkövetés a nehezebb felderíthetőségéből fakadó fokozottabb társadalomra veszélyessége miatt a jelenleginél hatékonyabban szankcionálható lenne az ilyen minősített esetre előírt büntetési tétellel (delictum compositum);
- i) a fokozottabb társadalomra veszélyességének megfelelően arányosabban szankcionálhatóvá válnának azok az elkövetők is, akik a mérőkészüléket megkerülő olyan rendszert építenek ki, amellyel minimalizálni tudják a visszaélés felderítésének kockázatát;
- j) a büntetési tételek alapjául szolgáló időtartam kezdő időpontjának meghatározására vonatkozó törvényi vélelem megdönthetőségének lehetőségére figyelemmel az elkövetők a jelenlegi gyakorlatnál hatékonyabb lehetőséget kapnának az alaptalanul súlyosabb minősítés alkalmazásának elkerülésére.

Az önálló szabályozás másik lehetséges módja

Az általunk vázolt problémák kiküszöbölésének másik lehetséges – és egyszerű kodifikációs technikával megoldható – jogalkotói szabályozása (az energia dologkénti értelmezésének változatlanul hagyása mellett) az energiahasználattal való visszaéléseknek a lopás, illetve a csalás minősített esetenkénti büntetendővé nyilvánítása lehetne, de az értékalapú minősítés nélkül, a következők szerint.

Energialopás

370/A § (1) Aki jogtalanul vételez energiát, büntett miatt öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Aki energialopásra irányuló előkészületet követ el, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Csalás

373. § (1) Aki jogtalan hasznoszerzés végett más tervedésbe ejt, vagy tévedésben tart, és ezzel kárt okoz, csalást követ el.

(2) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a csalás kisebb kárt okoz, vagy

b) a szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kárt okozó csalást

ba) bünszövetségben,

bb) közveszély színhelyén,

bc) üzletszerűen,

bd) jótékony célú adománygyűjtést színlelve

követik el.

(3) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a csalás nagyobb kárt okoz, vagy

b) a kisebb kárt okozó csalást a (2) bekezdés ba)–bc) pontjában meghatározott valamely módon követik el.

(4) A büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha

a) a csalás jelentős kárt okoz,

b) a nagyobb kárt okozó csalást a (2) bekezdés ba)–bc) pontjában meghatározott valamely módon követik el,

- c) a csalást a bűncselekmény felismerésére vagy elhárítására idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva korlátozottan képes személy sérelmére, vagy
- d) a csalást az energiafogyasztást mérő berendezés működésének tiltott módon való befolyásolásával követik el.
- [...]

Záró megjegyzés

Meggyőződésünk szerint a jogalkotónak a stabil és ennél fogva kiszámítható jogi környezet – egyszóval a jogbiztonság⁶⁵ – megteremtése érdekében nem konkrét ügyekre, hanem a társadalmi folyamatok által felszínre hozott tipikus kriminális jelenségekre kell reagálnia, különösen az olyan alapvető jelentőségű jogszabályok elfogadásakor, amilyenek a Btk. is tekinthető. A nem új keletű és tömegesen előforduló energiahasználatból való visszaélések problémája azonban eddig sajnos nem érte el a jogalkotó ingerküszöbét. Ezért pusztán ennek a helyzetnek a tarthatatlanságára kívántuk felhívni a szakmai közvélemény figyelmét, aminek az aktualitását az adja, hogy a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. általi energiaszolgáltatás megvalósulása⁶⁶ után az energiahasználatból való visszaélések az állami vagyont fogják nem csekély mértékben károsítani, ha addig nem sikerül a hatékony büntetőjogi fellépés jogszabályi feltételeit megteremteni.

---

65 Például a 9/1992. (I. 20.) AB határozat indokolása szerint: „A jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. A jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. Vagyis a jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.”

66 Lásd 1545/2014. (IX. 29.) kormányhatározat.